

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 240/2019-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. septembra 2019 predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Feciľakom, advokátska kancelária, Jesenná 8, Prešov, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 117/2018 a jeho rozsudkom z 29. apríla 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a ako neprípustnú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. augusta 2019 doručená ústavná sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Co 117/2018 a jeho rozsudkom z 29. apríla 2019. Ústavná sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 31. júla 2019.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ ako žalobca sa žalobou z 18. apríla 2017 domáhal určenia, že jeho pozemková nehnuteľnosť (parc. č. [REDACTED] – zastavané plochy a nádvorcia – 215 m², ležiaca v kat. území [REDACTED]) nie je zaťažená vecným bremenom v zmysle ustanovenia § 23 ods. 5 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vlastníctve bytov“). V žalobe okrem iného uviedol, že na jeho pozemku sa nachádza bytový dom, ktorého vlastníkmi sú žalovaní. Poukázal na ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov a na to, že vlastníci bytového domu (žalovaní) nie sú vlastníkmi pozemku pod bytovým domom a v zmysle uvedeného ustanovenia im vzniklo zákonné vecné bremeno k pozemku sťažovateľa. Toto právo vecného bremena obmedzuje sťažovateľa ako vlastníka pozemku. Uviedol ďalej, že označené ustanovenie neurčuje výšku náhrady za zákonom zriadené vecné bremeno, neurčuje spôsob vyporiadania za zriadenie vecného bremena a nepredpisuje ani žiadne administratívne konanie, na základe ktorého by došlo k zriadeniu predmetného vecného bremena. Sťažovateľ pozemok nadobudol v roku 2007 a nevedel, že je na ňom zriadené vecné bremeno, keďže nebolo zapísané v katastri nehnuteľností, hoci zapísané byť malo. Namietal, že zriadenie vecného bremena podľa § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov je v rozpore s jeho právami vyplývajúcimi z čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), čl. 13 dohovoru, čl. 11 ods. 4 listiny a čl. 20 ods. 4 ústavy, z ktorého vyplýva, že vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu. V danom prípade došlo k vzniku vecného bremena priamo zákonom bez akéhokoľvek administratívneho konania, v rámci ktorého by mohol vystupovať ako účastník konania a obhajovať tak vlastné práva. Vyjadril tiež názor, že nútené obmedzenie vlastníckeho práva priamo zákonom ústava neumožňuje, čo samo osebe bez ďalšieho zakladá nesúlad ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s ústavou. Aplikáciou tohto zákonného ustanovenia nedošlo síce k oficiálnemu vyvlastneniu

sťažovateľa, t. j. prevodu (správne má byť prechodu, pozn.) vlastníctva, ale k zásahu do majetkových práv sťažovateľa zo strany štátu tak, že jeho vlastnícke právo sa stalo vlastne nevyužitelným, takže v skutočnosti došlo k jeho vyvlastneniu. Sťažovateľ tiež namietal, že právny poriadok neustanovuje žiaden režim náhrad, ktoré by mali byť poskytované za nútené obmedzenie vlastníckeho práva v zmysle ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov. Štát neusporiadal tieto vzťahy v súlade s verejným záujmom. Práve naopak, dobromyseľných vlastníkov pozemkov, ale aj osoby, ktoré sa stali na základe zákona o vlastníctve bytov vlastníckymi bytov v bytových domoch, vystavil právnej neistote, keďže v rozpore so základnými demokratickými princípmi zriadil nezákonný inštitút, ktorým nielenže obmedzil práva vlastníkov bytov, ale všetky povinnosti a záväzky, ktoré z toho do budúcnosti plynú, uložil znášať vlastníkom bytov, hoci práve na ich ochranu bol zákon o vlastníctve bytov prijatý. Štát sa teda zbavil zodpovednosti na úkor občanov, vydávajúc takýto postup za uplatňovanie verejného záujmu. Napokon sťažovateľ navrhol, aby bolo konanie prerušené v zmysle čl. 144 ods. 2 ústavy a ústavnému súdu bol podaný návrh na začatie konania o súlade ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s čl. 20 ods. 4 ústavy.

3. Rozsudkom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 14 C 15/2017-85 zo 16. mája 2018 boli tak návrh na prerušenie konania, ako aj žaloba sťažovateľa zamietnuté. Podľa názoru okresného súdu ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov nie je v nesúlade s ústavou a keďže vecné bremeno vzniklo priamo zo zákona, žalobe sťažovateľa na určenie neexistencie vecného bremena nebolo možné vyhovieť. Navyše, nebol preukázaný ani naliehavý právny záujem na požadovanom určovacom výroku.

4. Na základe odvolania sťažovateľa rozsudkom krajského súdu č. k. 2 Co 117/2018-122 z 29. apríla 2019 bol rozsudok okresného súdu potvrdený a návrh na prerušenie konania (znova uplatnený v odvolacom konaní, pozn.) bol zamietnutý. Krajský súd v podstate súhlasil so závermi okresného súdu.

5. Podľa názoru sťažovateľa odvolacím rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu jeho označených práv podľa ústavy, listiny a dohovoru. Toto porušenie práv vidí v dvoch parciálnych, avšak vzájomne prepojených zásahoch krajského súdu, ktoré majú ústavnoprávnu intenzitu, a to:

a) v interpretácii ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov, podľa ktorej vecné bremeno vzniklo zo zákona, vo verejnom záujme, pričom nedošlo k vyvlastneniu nehnuteľnosti a vlastnícke právo sťažovateľa nezaniklo a zároveň ani ústavný súd nevyhodnotil, že by toto ustanovenie malo byť z ústavného hľadiska neakceptovateľné,

b) v nedostatku dôvodov rozsudku krajského súdu, ktorými by primeraným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagoval na odvolacie námietky sťažovateľa, pričom kľúčovými námietkami sťažovateľa sa vôbec nezaoberal, ale ani neodôvodnil ich irelevantnosť, hoci platí, že súd v odôvodnení rozhodnutia nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené stranou konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam.

6. Zákonné vecné bremeno k pozemku sťažovateľa vzniklo účinnosťou zákona o vlastníctve bytov bez administratívneho rozhodnutia, bez skúmania primeranosti zásahu a bez určenia primeranej náhrady, čo je v rozpore s čl. 1 dodatkového protokolu, čl. 6 ods. 1 a čl. 13 dohovoru, čl. 11 ods. 4 listiny a čl. 20 ods. 4 ústavy.

7. Zákonné vecné bremeno v zmysle zákona o vlastníctve bytov je inštitútom, ktorý má v sebe prvok verejnoprávny, v rámci ktorého vlastník pozemku musí znášať obmedzenia vo verejnom záujme. Práva vlastníka pozemku sú obmedzované, pričom súd disponuje „*širokou možnosťou úvahy*“, ktorú môže použiť pri stanovení rovnováhy medzi všeobecným záujmom komunity a požiadavkami ochrany individuálnych práv. Zriadením zákonného vecného bremena nedochádza k ochrane práv vlastníka pozemku, ale k ochrane práv vlastníka stavby – bytového domu.

8. Ku vzniku vecného bremena došlo priamo zákonom, teda prijatím ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov. Takto vzniknuté vecné bremeno sa zapisuje do katastra nehnuteľností záznamom ako deklaratórnym úkonom, teda bez akéhokoľvek administratívneho konania, v rámci ktorého by vlastník pozemku, na ktorom sa zriaďuje

vecné bremeno, mohol vystupovať ako účastník konania a obhajovať tak svoje základné ľudské práva a slobody. Pritom v čl. 20 ods. 4 ústavy je uvedené, že nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné na základe zákona. Je teda stanovený imperatív prikazujúci, aby akt obmedzenia vlastníctva bol realizovaný konaním orgánu verejnej moci, ktorý bol na to v zákone splnomocnený.

9. S ohľadom na všetky uvedené skutočnosti je sťažovateľ toho názoru, že jeho pozemok bol nezákonne zaťažený vecným bremenom zriadeným priamo zákonom, čím mu bolo odňaté právo pokojne užívať svoj majetok. Pritom ústavný súd v iných prípadoch rozhodol o nesúlade zákona s čl. 20 ods. 4 ústavy, ak priamo zákonom malo dôjsť k vyvlastneniu alebo nútenému obmedzeniu vlastníckych práv (PL. ÚS 38/95, PL. ÚS 4/00).

10. Sťažovateľ ďalej zdôrazňuje, že podľa judikatúry ústavného súdu má návrh na preskúmanie ústavnej súladnosti zákona podaný všeobecným súdom nenahraditeľné miesto v systéme špecifickej a koncentrovanej súdnej kontroly ústavnosti, pretože je nástrojom ochrany konkrétneho jednotlivca priamo pred legislatívnou mocou, pričom rozhodnutie ústavného súdu má všeobecne záväzné derogačné účinky. V slovenskom ústavnom systéme je uvedená nenahraditeľnosť umocnená tým, že jednotlivec nemôže prostredníctvom ústavnej sťažnosti nárokovo vyvolať konanie o súlade a na podanie návrhu na vyslovenie nesúladu zákona s ústavou nemá k dispozícii ani actio popularis. Všeobecný súd však nemôže napadnúť akýkoľvek zákon, o ktorom by teoreticky mohol mať pochybnosti, ale na rozdiel od iných procesne legitimovaných subjektov (čl. 130 ods. 1 ústavy) môže napadnúť len taký zákon, ktorého aplikácia pripadá do úvahy vo veci, ktorú prerokúva. Na základe tohto incidenčného (nepolitického) prvku nazýva európska konštitucionalistika uvedenú kompetenciu ako konkrétnu kontrolu noriem.

11. Vychádzajúc z dosiaľ uvedených skutočností je podľa názoru sťažovateľa nesporné, že zo strany krajského súdu došlo k zásahu do jeho označených práv tým, že krajský súd sám posudzoval z ústavnoprávneho hľadiska ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov a že ho nepredložil na posúdenie ústavnému súdu. Návrh sťažovateľa na prerušenie konania v zmysle ustanovenia § 162 ods. 1 písm. b) Civilného sporového

poriadku a na predloženie návrhu ústavnému súdu na začatie konania o súlade ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov bol v celom rozsahu dôvodný.

12. Vzhľadom na charakter právneho aktu, ktorým boli porušené základné práva sťažovateľa, ako aj na skutočnosť, že rozsudok krajského súdu je právoplatný a nie je možné proti nemu podať opravný prostriedok, je evidentné, že sťažovateľ nemôže podať proti rozsudku krajského súdu žiadne riadne opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, z čoho vyplýva, že vo veci je daná právomoc ústavného súdu.

13. Sťažovateľ požaduje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„1. Sťažnosti sa vyhovuje.

2. Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa článku 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, právo na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2 Co 117/2018-122 zo dňa 29.04.2019, porušené bolo.

3. Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2 Co 117/2018-122 zo dňa 29.04.2019 sa zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

4. Krajský súd v Prešove je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia vo výške 415,51 EUR za dva úkony právnej služby: 1. prevzatie a príprava právneho zastúpenia, 2. písomné podanie sťažnosti na Ústavný súd SR á 163,33 EUR – základná sadzba tarifnej odmeny v zmysle ust. § 11 ods. 3 zákona č. 655/2004 Z. z., plus 2 x režijný paušál 2019 vo výške 9,80 EUR plus 20% DPH vo výške 69,25 EUR (zo základu dane 346,26 EUR), ktoré je porušovateľ povinný nahradiť sťažovateľovi na účet advokáta JUDr. Michala Feciláka..., a to v lehote do jedného mesiaca od právoplatnosti nález.“

II.

14. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo

ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

16. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

17. Ústavnú sťažnosť treba považovať za neprípustnú.

18. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

19. Podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

20. Podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

Podľa § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu,

b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo

c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

21. Sťažovateľ síce na jednej strane tvrdí, že proti rozsudku krajského súdu nemohol podať žiadne riadne, ale ani iné opravné prostriedky (odsek 12), no na druhej strane (v priamom rozpore s týmto tvrdením) poukazuje aj na to, že zo strany krajského súdu došlo k zásahu do jeho označených práv tým, že krajský súd sám posudzoval z ústavnoprávneho hľadiska ustanovenie § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov a že ho nepredložil na posúdenie ústavnému súdu (odsek 11). Zároveň tiež tvrdí, že jeho pozemok bol nezákonne zaťažený vecným bremenom zriadeným priamo zákonom (s dôrazom na slovo „nezákonne“, pozn.), čím mu bolo odňaté právo pokojne užívať vlastný majetok, a to aj napriek tomu, že v iných prípadoch ústavný súd rozhodol o nesúlade zákona s čl. 20 ods. 4 ústavy, ak priamo zákonom malo dôjsť k vyvlastneniu alebo nútenému obmedzeniu vlastníckych práv (odsek 9).

22. V súvislosti s prvou námietkou sťažovateľa uvedenou v odseku 22 (nepredloženie veci ústavnému súdu s návrhom na skúmanie súladu ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov s ustanovením čl. 20 ods. 4 ústavy) možno konštatovať, že sťažovateľ namieta vlastne nesprávny postup okresného súdu a následne aj krajského súdu, keďže oba všeobecné súdy odmietli prerušiť konanie a podať návrh ústavnému súdu na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy, a to aj napriek tomu, že vo viacerých obdobných prípadoch, v ktorých došlo či už k vyvlastneniu,

alebo k nútenému obmedzeniu vlastníckeho práva priamo zákonom (a nie teda na základe zákona v príslušnom administratívnom konaní), ústavný súd neústavnosť takejto zákonnej úpravy už opakovane vyslovil. Ďalej treba v tejto súvislosti uviesť, že (hoci sťažovateľ to neuvádza) námietka jasne smeruje aj k možnému porušeniu základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, keďže podľa právneho názoru sťažovateľa mali jeho vec posúdiť práve v rozhodujúcej otázke sudcovia ústavného súdu.

23. Podľa názoru ústavného súdu, vychádzajúc z argumentácie sťažovateľa, bolo namieste podať dovolanie, ktorého prípustnosť a dôvodnosť by sa opierali o ustanovenie § 420 písm. f) a § 431 ods. 1 Civilného sporového poriadku. V rámci takto vyvolaného dovolacieho konania by sťažovateľ získal určitú nádej, že najvyšší súd posúdi otázku ústavnej súladnosti ustanovenia § 23 ods. 5 zákona o vlastníctve bytov odlišne než okresný súd a krajský súd a že prípadne sám sa s touto vecou obráti na ústavný súd, resp. v rámci kasácie právoplatného rozsudku krajského súdu zaujme záväzný právny názor o potrebe prerušiť konanie a podať ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov.

24. V súvislosti s druhou námietkou sťažovateľa uvedenou v odseku 22 (zaťaženie jeho pozemku vecným bremenom bolo nezákonné, keďže sa tak stalo ex lege, a nie na základe zákona) treba uviesť, že celkom jasne a jednoznačne ide o námietku nesprávneho vyriešenia rozhodujúcej právnej otázky sporu, teda o námietku, ktorá v zásade zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 a § 432 Civilného sporového poriadku. Bolo by, samozrejme, otázkou výsledku lustrácie doterajšej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu v dovolacom konaní, konkrétne o ktorú skutkovú podstatu ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a), b) alebo c) Civilného sporového poriadku by malo v danom prípade ísť.

25. Možno zhrnúť, že sťažovateľ otázku použitia ďalších opravných prostriedkov v rámci všeobecného súdnictva vo vzťahu voči právoplatnému rozsudku krajského súdu posúdil nesprávne (v priamom rozpore s vlastnými zásadnými tézami vyslovenými v ústavnej sťažnosti) a dovolanie proti rozsudku krajského súdu (ako si to ústavný súd

na okresnom súde overil) nepodal. Nevyužil teda účinný prostriedok ochrany svojich označených základných práv podľa ústavy, listiny a dohovoru. Zakladá to vo svojich dôsledkoch neprípustnosť ústavnej sťažnosti podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Na tomto mieste je potrebné poukázať na to, že ak by vo veci bol podaný mimoriadny opravný prostriedok, lehota na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, začína plynúť od doručenia rozhodnutia o mimoriadnom opravnom prostriedku (§ 124 posledná veta zákona o ústavnom súde).

26. Napokon treba poznamenať, že sťažovateľ ani len netvrdil (tým menej preukazoval), že dovolanie nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Preto ani neprichádzal do úvahy prípadný možný postup ústavného súdu podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

27. Berúc do úvahy uvedené skutočnosti, ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. septembra 2019